

পাশ্চাত্য দর্শনের ইতিহাসঃ উক্ষণবাদ

লক, বার্কলি ও হিউম

শ্রীচন্দ্রদয় ভট্টাচার্য

পশ্চিমবঙ্গ রাজ্য প্রস্তর পর্ষদ

ভূমিকা

কয়েক বছর আগে, পশ্চিমবঙ্গ রাজ্য পুনৰ্ক পৰ্বদ কৰ্তৃক প্ৰকাশিত আমাৱ
ৱাচত “পাশ্চাত্য দৰ্শনেৰ ইতিহাস, আধুনিক যুগ—যুক্তিবাদ¹ (দেকাৎ, স্পিনোজা
ও লাইব্ৰনিজ)”—নামক পুস্তকটি প্ৰকাশিত হয়েছে। বৰ্তমানে “ইন্ডিগণবাদ²—
লক্, বাৰ্কল ও হিউম”—নামক আমাৱ বাচত পুস্তকটিও উক্ত পুনৰ্ক পৰ্বদ প্ৰকাশ
কৰতে প্ৰস্তুত হয়েছে; তাৱ জন্যে আমি পুনৰ্ক পৰ্বদেৱ কৰ্তৃপক্ষদেৱ আন্তৰিক
ধন্যবাদ জানাচ্ছি।

এই বইটি প্ৰধানতঃ ফালকেন বার্গ প্ৰণীত “হিস্টোৱ অব্ মডাৰ্ণ ফিলসফি”
গ্ৰন্থেৰ সাহায্যে লিখিত হয়েছে। কিন্তু লক্ ও হিউমেৰ দৰ্শনকে সম্প্ৰতিকালীন
ইংৰেজী ভাষী বৈশ্লেষণিক দার্শনিকেৱে³ কিছু নতুন দৃষ্টিতে বিচাৰ ও স্মালোচনা
কৰেছেন। এই সম্প্ৰতিকালীন চিন্তকদেৱ মতে, লক্ ও (বিশেষতঃ) হিউম
এমন অনেক কথা বলেছেন, যেগুলোৱ দ্বাৱা বৈশ্লেষণিক চিন্তকৱা নানাভাৱে
প্ৰভাৱিত হয়েছেন। এইজন্য, লক্ ও হিউমেৰ দৰ্শন সমৰ্পণে এই সম্প্ৰতিকালীন
চিন্তকদেৱ মতামত আমাৱ প্ৰণীত বৰ্তমান পুস্তকে কিছু পুনৰুৎসৃত হওৱা সত্ৰেও
সংক্ষিপ্ত আকাৱে দেওয়াৱ চেষ্টা কৰেছি।

এই পুস্তকেৰ পাণ্ডুলিপি তৈৱী কৱাৱ পৰিশ্ৰমেৰ কাৰ্জন্টি (আমাৱ জ্ঞেষ্ঠাতা
শ্ৰমেশচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য মহাশয়েৰ কন্যা) ৱেহভাজন শ্ৰীমতী গৌৱী ভৱাচাৰী সম্পন্ন
কৰেছে। তাৱজন্য আমি তাৱ প্ৰতি বিশেষভাৱে কৃতজ্ঞ। বৈশ্লেষণিক সূচীপত্ৰ,
ইংৰেজী-বাঙলা শব্দকোষ, বাঙলা-ইংৰেজী শব্দকোষ এবং নিৰ্ধণ্ট তৈৱী কৱাৱ কাজে
আমি আমাৱ পুৱাতন ছাত্ৰী শ্ৰীমতী অংমিতা মিশ্ৰ, এম. এ., বি. এড.-এৱ কাৰ্ছ থেকে
বিশেষ সাহায্য পেৱোছি। এইজন্য আমি তাৱ কাৰ্ছে খণ্ণী।

চন্দ্ৰোদয় ভট্টাচাৰ্য

-
1. Rationalism.
 2. Empiricism.
 3. Analytical philosophers.